

Cyberprzemoc

Podstawowe informacje:

Cyberprzemoc (ang. cyberbullying) zdefiniować można najkrócej jako przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Najczęściej terminu tego używa się w odniesieniu do przemocy rówieśniczej z użyciem telefonów komórkowych lub Internetu. Podstawowe formy cyberprzemocy to: nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem sieci, publikowanie w Internecie lub rozsyłanie np. przy użyciu telefonu komórkowego ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów, podszywanie się w sieci pod cudzą tożsamość.

Do działań określanym mianem cyberprzemocy wykorzystywane są m. innymi : poczta elektroniczna, czaty, komunikatory, strony internetowe, blogi, serwisy społecznościowe, grupy dyskusyjne, telefony komórkowe, serwisy SMS i MMS. Cyberprzemoc a „tradycyjna” przemoc rówieśnicza:

Specyficzny dla cyberprzemocy, w porównaniu z przemocą „tradycyjną” (ang. bullying), jest wysoki poziom anonimowości sprawcy (a przynajmniej jego przekonanie o własnej anonimowości). Ponadto traci na znaczeniu klasycznie rozumiana siła, mierzona cechami fizycznymi sprawcy, a o przewadze nad ofiarą decyduje biegłość z jaką sprawca posługuje się nowoczesnymi technologiami komunikacyjnymi. charakterystyczna dla cyberbullingu jest również szybkość rozpowszechniania materiałów kierowanych przeciwko ofierze oraz ich powszechna dostępność w sieci. Kompromitujące zdjęcia, filmy lub informacje potrafią zrobić w Internecie bardzo szybką karierę, są wielokrotnie powielane, a ich całkowite usunięcie – zazwyczaj niemożliwe.

Istotną cechą cyberprzemocy jest również szeroki repertuar form krzywdzenia, rosnący wraz z rozwojem oferty serwisów internetowych i telefonii komórkowej. Ponieważ cyberprzemoc nie zostawia widocznych śladów, zjawisko to jest mniej kontrolowane przez rodziców lub nauczycieli w porównaniu z przemocą klasyczną. Przeszkodą w przeciwdziałaniu cyberprzemocy przez dorosłych jest również słaba znajomość specyfiki mediów elektronicznych oraz częste bagatelizowanie problemu.

Pomoc w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa w sieci dla dzieci i młodzieży –Telefon Zaufania dla dzieci i młodzieży 116111 oraz strona internetowa: 116111.pl- telefon bezpłatny

Telefon dla rodziców i nauczycieli- bezpieczeństwo w sieci 800 100 100- telefon bezpłatny

Najczęstsze zgłoszenia jakie są kierowane do specjalistów:

nękanie z wykorzystaniem serwisów społecznościowych, np. Facebook, NK, nagrywanie filmów kamerą w telefonie i umieszczanie ich w serwisach typu Wrzuta.pl, youTube.com, włamania na blog, stronę internetową, profil w serwisie społecznościowym i zamieszczanie tam ośmieszających i upokarzających treści, groźby przy użyciu komunikatora, rozsyłanie do znajomych informacji o ośmieszających treściach e-mailem lub SMS-em (łańcuszki docierające w krótkim czasie nawet do kilkuset osób), ośmieszanie, obrażanie na czacie, forum internetowym lub przy użyciu specjalnie tworzonych stron internetowych, rozsyłanie e-maili z upokarzającymi informacjami, zdjęciami lub filmami oraz sms-ów z groźbami

Scenariusz lekcji – 2 godziny lekcyjne

Cel zajęć- zwrócenie uwagi uczniów na zjawisko cyberprzemocy oraz uwrażliwienie ich na specyfikę problemu, związaną przede wszystkim z możliwymi konsekwencjami tego typu działań, zarówno dla ich ofiar, jak i dla sprawców.

W toku zajęć uczniowie powinni dowiedzieć się: jakie formy może przyjmować cyberprzemoc, jakie emocje może rodzić cyberprzemoc u jej ofiar, jakie może nieść dla nich konsekwencje, jakie są możliwe konsekwencje przemocy w sieci dla sprawców tego typu działań, jak powinna zachować się ofiara cyberprzemocy i gdzie może szukać pomocy, jak powinni zachować się świadkowie cyberprzemocy, jak zachowywać się, by zmniejszyć ryzyko bycia ofiarą cyberprzemocy.

Wprowadzenie

Nauczyciel informuje uczniów, że zajęcia dotyczą bezpieczeństwa związanego z używaniem Internetu i telefonów komórkowych. Prowadzący pyta uczniów o to, do jakich celów używają Internetu oraz telefonów komórkowych. Uczniowie spontanicznie odpowiadają. Nauczyciel przyporządkowuje odpowiedzi do trzech podstawowych zastosowań Internetu: komunikacja, zdobywanie informacji, rozrywka. Nauczyciel zwraca uwagę na fakt, że oprócz zalet korzystania z mediów elektronicznych, wiążą się z nimi również zagrożenia. Zapowiada, że przedmiotem zajęć będzie dyskusja na temat przemocy rówieśniczej w sieci, czyli przemocy przy użyciu Internetu i telefonów komórkowych.

Projekcja filmu

Nauczyciel prosi uczniów o uważne obejrzenie filmu. Zwraca uwagę, że film powstał na podstawie prawdziwych historii, które zdarzają się w szkołach. Mówi, że w filmie zobaczą wydarzenia oraz usłyszą wypowiedzi swoich rówieśników, do których będzie odnosić się dalsza część zajęć.

Film znajduje się na stronie Fundacji „ Dzieci niczyje”- scenariusz zajęć stop cyberprzemocy oraz film „ Cyberprzemoc, nie stosuj, nie lajkuj, nie udostępniaj” lub inne filmy edukacyjne na temat cyberprzemocy.

Po obejrzeniu filmu nauczyciel zaprasza uczniów do dyskusji, której celem jest wskazanie specyfiki cyberprzemocy i jej konsekwencji dla ofiary. Uczniowie ustalają, jakich form przemocy doświadczyła Dominika – bohaterka prezentowanego filmu – i zastanawiają się, jak mogą się czuć w takich sytuacjach ofiary cyberprzemocy.

Wnioski z dyskusji/komentarz nauczyciela: Świadomość, że ktoś dysponuje ośmieszającym filmem lub zdjęciem bywa bardzo trudna do zniesienia i krzywdząca. Rozsyłanie i publikowanie kompromitujących materiałów w sieci powoduje u ofiar strach i wstyd. Wulgarnie SMS-y, wiadomości e-mail itp. potrafią bardzo krzywdzić, zwłaszcza, jeżeli są otrzymywane od osób z najbliższego otoczenia (szkoła, klasa). Ofiary przemocy rówieśniczej często nie potrafią sobie same poradzić z taką sytuacją. Wbrew pozorom, przemoc w sieci potrafi być bardziej dotkliwa niż przemoc w realnym świecie.

Analiza historii Nauczyciel dzieli uczniów na 4 grupy. Każdej grupie przekazuje kartkę z opisaną historią przypadku cyberprzemocy. Każda historia jest inna. Uczniowie pracują w grupach. Zapoznają się z historią i opracowują odpowiedzi na 2 pytania, które nauczyciel zapisuje na tablicy: *Jak się czuł/a bohater/ka prezentowanej historii i co mogło się z nim/nią dalej dziać? Jak powinna się zachować ofiara prezentowanej historii?*

Historia Kasi

Zbyszek nagrał kamerą w telefonie swoją koleżankę z klasy Kasię, kiedy całowała się z chłopakiem. Następnie rozesłał MMS-em film do swoich kolegów z klasy. Niektórzy z nich wysyłali go dalej. Jeszcze tego samego dnia ktoś opublikował film w Internecie. Film cieszył się dużą popularnością. Na stronie z filmem zaczęły pojawiać się przykre dla dziewczyny komentarze.

Historia Agnieszki

Agnieszka po powrocie do domu ze szkoły usiadła przed komputerem. Chciała sprawdzić pocztę, ale nie mogła zalogować się do swojego konta. Jej hasło nie działało. Następnego dnia w szkole okazało się, że ktoś włamał się na konto Agnieszki i podszywając się pod nią wysłał kilku kolegom z jej klasy wulgarnie maile. Adresaci tych wiadomości obrazili się na Agnieszkę i nie chcieli z nią rozmawiać. Od kilku z nich Agnieszka dostała bardzo nieprzyjemne SMS-y. Wiele osób z klasy miało do Agnieszki pretensje za jej zachowanie wobec kolegów.

Historia Tomka

Tomek bardzo często rozmawia na GG ze swoimi znajomymi ze szkoły i osobami, które zna tylko z Internetu. Od jakiegoś czasu dostaje od osoby ukrywającej się pod różnymi nickami nieprzyjemne, ośmieszające go wiadomości. Pisał do tej osoby, żeby przestała wysyłać takie wiadomości, starał się ustalić, kto do niego pisze, jednak bezskutecznie. W końcu Tomek sam zaczął odpowiadać w nieprzyjemny sposób anonimowemu nadawcy. Wiadomości przychodziło jednak coraz więcej, w pewnej chwili ktoś zaczął Tomkowi grozić śmiercią.

Historia Krzyśka

Krzysiek od kilku miesięcy ma w sieci bloga, w którym często zamieszcza zdjęcia. W ubiegłym tygodniu dodał kilka fotek ze swoich urodzin. Kilka dni później dostał w mailu od nieznajomej osoby jedno ze zdjęć urodzinowych zmontowanych tak, że pokazywało Krzyśka w wulgarny i poniżający sposób. W mailu była też wiadomość, że to samo zdjęcie niedługo zawiśnie w ulubionym serwisie społecznościowym Krzyśka.

Nauczyciel prosi wybrane osoby z każdej kolejnej grupy o przeczytanie historii. Następnie cała grupa odpowiada na pytania: Jak się czuł/a bohater/ka prezentowanej historii i co mogło się z nim/nią dalej dziać? Jak powinna się zachować ofiara prezentowanej sytuacji?

W odpowiedzi na pierwsze pytanie warto zwrócić uwagę na negatywne emocje, których zazwyczaj doznają ofiary cyberprzemocy, takie jak: strach, poczucie osaczenia, odrzucenia i niesprawiedliwości. Warto również pokazać możliwe zachowania będące konsekwencjami tych emocji, jak unikanie szkoły, ograniczenie kontaktów ze znajomymi, ucieczka z domu, a w skrajnych przypadkach nawet próby samobójcze. Przy odpowiedzi na drugie pytanie nauczyciel kieruje pracą klasy tak, aby w wypowiedziach uczniów pojawiły się najważniejsze zasady postępowania w przypadkach cyberprzemocy. **Ważne, aby pojawiły się wśród nich m.in.:** szukać pomocy u zaufanej osoby dorosłej (nauczyciela, rodziców), nie odpowiadać na zaczepki w sieci, blokować w komunikatorach i poczcie elektronicznej kontakt z niepożądanymi osobami, wymagać natychmiastowego usunięcia filmu lub zdjęcia zrobionego wbrew woli ofiary, prosić administratora serwisu o usunięcie kompromitujących materiałów z sieci, dokumentować dowody przemocy (zachowywanie SMS-ów, historii GG, zrobienie screenshot'a, itp.).

Formy cyberprzemocy

W celu podsumowania pierwszej części zajęć oraz uporządkowania wiedzy o cyberprzemocy nauczyciel prosi uczniów o wskazanie, jakie działania z wykorzystaniem sieci i telefonów komórkowych mogą być krzywdzące dla innych. Prosi uczniów o przypomnienie sobie form cyberprzemocy z filmu i prezentowanych historii, następnie zapisuje na tablicy lub papierze ustalone z uczniami formy. Ważne, aby wśród odpowiedzi znalazł się możliwie wyczerpujący katalog sytuacji definiowanych, jako cyberprzemoc. Formy cyberprzemocy: rejestrowanie niechcianych filmów lub zdjęć telefonem komórkowym, publikowanie ośmieszających zdjęć i filmów w Internecie, rozsyłanie ośmieszających materiałów przy użyciu telefonu (SMS, MMS), wysyłanie wulgarnych SMS-ów, wyzywane, straszenie, obrażanie w sieci i przez telefon komórkowy, grożenie komuś w sieci i przez telefon komórkowy, włamanie na blog, profil lub konto pocztowe, podszywanie się w sieci pod inną osobę i działanie na jej niekorzyść.

Sprawcy cyberprzemocy

Nauczyciel odtwarza fragment filmu z wypowiedzią sprawcy (Robert). Zwraca uwagę uczniów, że sprawcami cyberprzemocy nie są zazwyczaj niebezpieczni przestępcy, ale zwykli nastolatki. Odwołuje się do historii z filmu. Najpierw prosi uczniów o wskazanie sprawców przemocy wobec Dominiki. W podsumowaniu zwraca uwagę klasy na fakt, że sprawcą jest nie tylko osoba, która zarejestrowała film, ale również ci, którzy go sobie przesyłali, którzy publikowali go w Internecie i ci, którzy przesyłali dziewczynce wulgarnie wiadomości. Podkreśla, że wszystkie te osoby są odpowiedzialne za krzywdę dziewczyny. Nauczyciel zwraca uwagę na wypowiedź „To miał być żart ... nie wiedzieliśmy, że tak bardzo ją skrzywdzimy...”. Prowadzący podkreśla, że nawet pozornie śmieszna lub błaha sytuacja może doprowadzić ofiarę przemocy rówieśniczej do cierpienia. Tłumaczy, że „niewinne” intencje nie są wytłumaczeniem i nie zwalniają z odpowiedzialności za przemoc. Nauczyciel odwołuje się ponownie do wypowiedzi sprawcy „Teraz my mamy problem...”

Prowadzący w podsumowaniu zwraca uwagę na potencjalne konsekwencje: wezwanie do szkoły rodziców, obniżenie oceny zachowania, kary zawarte w statucie szkoły, odpowiedzialność **karna (w sytuacjach łamania prawa, np.: groźby karalne, publikowanie nielegalnych treści, zniesławienie).**

Nauczyciel zwraca uwagę uczniów na fakt, że mimo często nieodwracalnych skutków cyberprzemocy osoba, która uświadomi sobie, że wyrządziła komuś za pośrednictwem sieci krzywdę, nie powinna pozostawać bierna. Nawiązując do sytuacji z filmu prowadzący zajęcia pyta klasy, co może/powinien zrobić Robert (sprawca) lub osoby, które znajdują się w podobnej sytuacji. Ważne, aby efektem dyskusji były m.in. następujące wnioski: sprawca powinien przeprosić swoją ofiarę i zapewnić ją o nie podejmowaniu takich działań w przyszłości, w kontakcie z administratorami serwisów internetowych powinien podjąć próbę usunięcia krzywdzących treści z sieci, powinien reagować w sytuacji kontynuowania krzywdzących działań przez inne osoby.

Rola świadków cyberprzemocy

Nauczyciel przypomina wypowiedź świadka z filmu i pyta, jak należy się zachować w podobnej sytuacji. Prowokuje dyskusję, dotyczącą tego czy pomoc kolegom ze szkoły jest obowiązkiem. Nauczyciel podkreśla, że nie można pozostawać obojętnym wobec krzywdy kolegów z klasy, szkoły czy podwórka. Akcentuje, że reakcja jest obowiązkiem, a zaniechanie działania stawia świadka po stronie sprawców!

Zasady odpowiedzialnego korzystania z Internetu i telefonów komórkowych

Na zakończenie zajęć nauczyciel proponuje uczniom stworzenie kodeksu bezpiecznego i odpowiedzialnego korzystania z Internetu i telefonów komórkowych. Dzieli uczniów na cztery grupy, z których każda powinna odpowiedzieć na jedno, wskazane pytanie:

1. Co robić, żeby nie zostać ofiarą cyberprzemocy?
2. Jak korzystać z Internetu i telefonu, by nie krzywdzić innych?
3. Co robić będąc świadkiem cyberprzemocy?
4. Co robić będąc ofiarą cyberprzemocy?

Ważne, by wśród zasad znalazły się m.in. następujące zapisy:

- Co robić żeby nie zostać ofiarą cyberprzemocy?

dbać o prywatność swoich danych osobowych, nadawać swoim profilom w sieci bezpieczny status (prywatny), chronić swoje hasła i loginy, nie zamieszczać w sieci swoich zdjęć i filmów, nie wymieniać się z kolegami telefonami komórkowymi,

-Jak korzystać z Internetu i telefonu, żeby nie krzywdzić innych?

traktować innych z szacunkiem (nie wyzywać, nie obrażać, nie straszyć itp.), nie zamieszczać w Internecie materiałów (filmów, zdjęć, tekstów), które mogą kogoś skrzywdzić, zawsze pytać o zgodę, jeżeli chcemy komuś zrobić zdjęcie lub nakręcić film z jego udziałem, nie rozsyłać za pomocą telefonu komórkowego zdjęć, filmów oraz tekstów, które mogą komuś sprawić przykrość.

- Co robić, będąc świadkiem cyberprzemocy?

nie przysyłać dalej krzywdzących materiałów, które otrzymujemy w sieci, zawsze pomagać kolegom i koleżankom, którzy padli ofiarą cyberprzemocy, informować o krzywdzie kolegi lub koleżanki kogoś dorosłego – nauczyciela, wychowawcę, pedagoga szkolnego, rodziców

-Co robić będąc ofiarą cyberprzemocy? nie odpowiadać na zaczepki w sieci, domagać się skasowania filmów i zdjęć nagranych wbrew naszej woli, natychmiast szukać pomocy u kogoś dorosłego – nauczyciela, pedagoga szkolnego, rodziców, zachowywać dowody cyberprzemocy, interweniować u dostawców usług internetowych

Opracowano na podstawie materiałów edukacyjnych Fundacji Dzieci Niczyje